

جویبار حکمت

مجموعه سخنان کوتاه

نگارش:

دکتر محمدرضا بختیاری

عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور ارومیه

سال

۱۳۹۶

سرشناسه: بختیاری، محمدرضا، ۱۳۴۲
 عنوان و نام پدیدآور: جویبار حکمت: مجموعه سخنان کوتاه/ نگارش محمدرضا بختیاری.
 مشخصات نشر: ارومیه: میلاد سرخ، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری: ۱۵۰ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۹۴-۸-۹
 قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: نکته‌گویی‌ها و گزیده‌گویی‌ها
 موضوع: کلمات قصار
 زده بشی کنکرو: PN ۶۲۷۷ / ۲ / ۱۳۹۲
 بلندی دیوپی: ۹۹،۳۹۸
 شماره کتابشناسی ملی: م۸۴-۴۲۳۶۴

انتشارات

میلاد سرخ

ش پ ۹۸۸۱

عنوان: جویبار حکمت
 پدیدآورنده و ناشر: دکتر محمدرضا بختیاری
 ویراستار: شیوا مصطفی زاده (کارشناس سرگودا)
 صفحه آرا: مسیحا
 نوبت چاپ: چاپ نخست ۱۳۹۶
 شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
 قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۹۴-۸-۹

انتشارات میلاد سرخ، تلفن دفتر انتشارات ۰۴۴/۳۲۲۵۶۱۲۶ و همراه ۰۹۱۱-۱۱۱۱۱۱۱۱
 نشانی پخش: ارومیه، خیام جنوبی، کوی یازدهم، نبش کوچه اول پلاک ۱۰، طبقه دوم، واحد
 چهارم، صندوق پستی ۵۷۱۴۶۱۷۹۶۴

www.dr-bakhtiary.com
 info@dr-bakhtiary.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	پاس
۴	پیشگمار
۱۰	سخنان کوتاه

www.ketab.ir

پیشگفتار

جنبش اول که قلم برگرفت
بی سخن آوازه عالم نبود
برده خلوت چو بر انداختند
در لفت عشق سخن جان ماست
هر که به زر سکه چون روز داد
تا نکند شرع ترا نامدار
تا که دیر پسند آوری
حرف نخستین ز سخن برگرفت
این همه گفتند سخن کم نبود
خلوت اول ز سخن ساختند
ما سخیم این طلل ایوان ماست
سنگ ستد لعل شب افروز داد
نامزد شعر مشو زینهار
تا سخن از دست بپسند آوری

آوازه کلام ایمان محیم تا حدی است که علاوه بر اینکه در لابلای عظیم-
ترین کتاب جاوید الهی - ی گرفته بلکه دیگر آثار بشری را مزین ساخته
است. شیرینی و عذوبت سخنان - ایمانه را نمی توان کتمان کرد. چرا که آثار
سخنان کوتاه در میان فرهنگ ها آشکار است. آنچه را که جمله معروف لقمان
انجام می دهد.

(لقمان را گفتند: ادب از کی آموختی...) هیچ آموختن بیان نمی کند.

آنجا که می گوید: (جز راست نباید گفت هر راست نشانه گفت) کدام
فرهنگ می تواند این چنین خلاصه و استوار و قوی منظور معلوم کند.

یک سخن کوتاه، حکمی است که درستی و صحت آن نزد همه عقول مسلم
و معلوم است و همگان بر درستی آن صحه می گذارند. سخن کوتاه، عبارتی

است موجز، روشن و پرمغز که انعکاس و پژواک تجربه است.

جید مکت / ۵

به تعبیر دیگر، سخن کوتاه، سروشی است که از تجربه انسان نشأت گرفته است و از عجایب سخنان کوتاه، این است که با همه ایجاز و اختصار و کوتاهی در بیان، کار اطناب را می‌کند و هر جا که از آن استفاده شود بر اسرار حکام و رسایی کلام و شکوه و عظمت گفتار و آراستگی کلام می‌افزاید. گ. ب. افلاطون هنگام گردش در شهر تاریخی آتیک یونان قدیم، از مشاهده سخنان کوتاه که در و دیوار شهر کنده شده بود: شگفت‌زده شد و فریاد کشید و گفت: «ار شہ به خودی خود یک مکتب بزرگ اخلاقی است». امثال و حکم عمره بر بیایه و برازندگی کلام، برخی از وقایع تاریخی و افسانه‌ها و حکایات قومی و ملی را ثبت و ضبط می‌کنند.

فسانه گشت و کهن شد حدید اسرار

سخن نوآور به نور حلاوتی است دگر

فولکلور یا فرهنگ عامیانه، اصطلاحی است که به معنی عاتی چون اساطیر، افسانه، حکایات، امثال، حکم، رقص، جادوگری، ترانه‌ها، سرودها و آداب و رسوم رایجی را که از نسلی به نسلی دیگر انتقال می‌یابد، در بر می‌گیرد؛ بنابراین جا دارد قاموسی نیز در گردآوری گفتار توده‌های مردم که انسان از ادبیات شفاهی اقوام مختلف را دارد تدوین گردد. فولکلور یک پدیده ملی و فرهنگی است که در جوار ادبیات کتبی و رسمی ملل جای دارد و درخور بررسی است. ناگفته نماند که نوادر و امثال و حکم ساری و جاری در میان

ملل و اقوام مختلف یک نوع شباهت و یکرنگی باهم دارند که درخور تأمل است. وقتی شما یک جمله کوتاه را از یک بزرگی می‌خوانید، گو این که در دل شما می‌نشیند و از ضمیر ناخودآگاه شما خبر می‌دهد. چه بسا گوینده از ملیت شما نباشد. شاید شباهت و همگونی سخنان حکیمانه حاصل پیوند و سوزش و آوندی نژاد اقوام و یا نقل و قول سینه به سینه از اساطیر کهن آریایی باشد. در ساحت امثال و حکم خیلی واقعی‌تر و مطمئن‌تر از تاریخ، افکار و عقاید و روحیات مردم را در طول ازمنه مجسم می‌نماید.

برای اینکه به شخصیت و شخصه‌های فردی کسی آگاه شوید می‌توانید به شیوه سخن گفتن و جابجایی که به کار می‌برد توجه کنید. با ملاحظه نحوه سخن گفتن و شیوه به کار بردن الفاظ و عبارات می‌توانید به طرز تفکرات و ایده‌ها و منش انسان پی ببرید. اگر خواهید از فرهنگ و ارزش‌های یک ملت و قومی باخبر شوید باید به امثال و حکم و پندار قومی و گفتار عامیانه‌اش توجه نمایید.

امثال و حکم هر ملت و قومی مبین سرچشمه‌های بروهن در حیات فرهنگی و اجتماعی و سیاسی آن قوم و ملت است. بنابراین برای شناخت دقیق روحیات اجتماعی هر جامعه‌ای می‌توان به سخنان حکیمانه آن قوم رجوع کرد. سخنان حکیمانه هر قومی نشان دهنده اخلاق، افکار، روحیات آن ملت است.

معلوم نیست پدران و مادران و اجداد ما از چه زمانی اقدام به خلق و حفظ سخنان حکیمانه کرده‌اند، اما با این کارشان میراث بزرگی برای بشریت و فرزندان خود به ودیعت نهاده‌اند.

کلماتی که یک جمله یا سخن کوتاه انجام می‌دهد انتقال آن به وسیله یک کتاب، پرچم میسر نمی‌شود. چرا که یک عبارت کوتاه حسن ختام یک جلسه سخنرانی، خنده، عصاره ساعت‌ها خطابه و عبارت پردازی عالمانه است. سخن حکیمانه، دگر و خلاصه تمام موضوعاتی است که انسان آن را آزموده و پروراند. است گفتار حکمی، گاهی از مقولات فلسفی سرچشمه می‌گیرد و بعضاً چون گنجینه‌ای ارزشمند از تشخیص و تمیز ملت‌هایی است که در طول تاریخ بر اساس تجربیات، گشته، گردآمده‌اند و به طور سینه به سینه، از نسلی به نسلی دیگر به ارمغان رسیده‌اند.

سخنان حکیمانه، کلمات و عباراتی هستند که در محاوره به کار می‌روند و چه بسا در لابلای متون نظم و نثر مضبوط نیستند. دآوری و ضبط سخنان حکیمانه می‌تواند در پیشرفت اوضاع و احوال ملل و نحل به مرور اعصار مؤثر باشد.

وقتی حضرت حق، مقام نبوت را به موسی (ع) عنایت فرمود، حکمت را به خضر ارزانی داشت. اما موسی اصرار داشت تا جرعه‌ای از "جویبار حکمت" بیاشامد، بنابراین به جناب خضر متوسل شد تا از محضر آن حکیم

معنوی بهره‌ای ببرد. بدیهی است که سخنان حکیمانه در میان اقشار مختلف جامعه جذبه خاصی دارد و هر ذوق سلیم مشتاق شنیدن عبارات زیبا و جالب و پر باری است که حکیمانه، گفته یا سروده شده است. روح انسان هر چند در توحش هم باشد مجذوب سخنان حکیمانه است؛ بدین لحاظ امثال و حکم در دل مشتاقان و انسان‌های پاک سرشت تأثیر دوچندان دارد و نشاط خاصی به خواننده می‌دهد.

در این مجموعه‌ها که پیش رو دارید، سعی شده است که از گفته‌ها و عبارات هیچ‌یک از اندیشمندان و بزرگان استفاده نشود اما از آنجا که انسان هر مطلبی که می‌آورد پیرامون خود کسب می‌کند و یا از بزرگان و آموزگاران اخلاق یاد می‌گیرد؛ بنابراین آموخته‌های ما چیزی نیست جز اینکه از دیگران و از جامعه به دست آمده است. نگارش این مجموعه در طول چهار سال شکل گرفته است. گاهی یک عبارت کوتاه حاصل مطالعه یک کتاب بر حجم و یا تماشای یک فیلم بلندی بوده است. مثلاً یک تجربه تلخ زندگی و یک اتفاق بزرگ منجر به شکل‌گیری یک عبارت کوتاه شده است. هر جا که موضوع مستقیماً از شخصیتی نقل شده نام وی در پایا، حوا ذکر شده است ولی گاهی نقل برخی از ابیات به دلیل عدم دسترسی به گوینده یا وجود تردید در شاعر آن نام برده نشده است. از این که جملات به طور مستقیم به خواننده خطاب شده است از باب نصیحت و اندرز نیست بلکه

تمام گفته‌ها خطاب به نفس است، زیرا نخستین خواننده جویبارِ حکمت، خودِ نگارنده است و مطمئناً خوانندگان این خرده را بر حقیر نخواهند گرفت زیرا که این عبارات نشأت گرفته از اندیشه‌های جامعه است نه یک فرد، و حاصل پندار، گفتار و کردار آدمی و انعکاس عمل انسان‌ها در جامعه است.

محمدرضا بختیاری